

Handreiking waterbodempkwaliteitskaart Delfland

Inleiding

Het Hoogheemraadschap van Delfland heeft op 19 februari 2015 een waterbodempkwaliteitskaart (WBKK) vastgesteld. De WBKK van Delfland is een belangrijk hulpmiddel voor het baggeren van watergangen in Delfland. Met de kaart kan, op milieu-hygiënisch verantwoorde wijze, tijd en geld worden bespaard bij baggerwerkzaamheden: minder onderzoekskosten, betere afstemming in de voorbereiding, meer toepassingsmogelijkheden in de regio.

Jaarlijks wordt in Delfland 60.000 à 80.000 m³ bagger verwijderd uit de watergangen. Verschillende partijen hebben hiermee te maken.

Allereerst zijn dit de onderhoudsplichtigen van de watergangen. In de legger is per watergang vastgelegd wie verantwoordelijk is voor het onderhoud van de watergang en hoe diep de watergang minimaal moet zijn. Voor de grotere watergangen berust het onderhoud bij het hoogheemraadschap, maar voor kleinere watergangen zijn de eigenaren van de percelen die aan het water grenzen onderhoudsplichtig (gemeenten, particulieren etc.).

Verder zijn verschillende partijen betrokken bij de verwerking van de bagger (waar gaat de bagger naartoe?), zoals aannemers, grondbanken etc.

De WBKK kan door hen op 2 manieren worden gebruikt:

- als planningsinstrument in de voorbereiding van baggerprojecten
- als milieu-hygiënische verklaring voor de kwaliteit van de bagger

In deze handreiking is beschreven hoe de WBKK kan worden gebruikt in een baggerproject.

Wat is de waterbodempkwaliteitskaart?

De landelijke regelgeving (het Besluit bodempkwaliteit) schrijft voor, dat de kwaliteit van de bagger wordt vastgelegd in een milieu-hygiënische verklaring. Daarvoor kan men een verkennend waterbodemonderzoek uitvoeren voor de watergang die wordt gebaggerd. Het is echter kostbaar en tijdrovend om alle te baggeren watergangen afzonderlijk te onderzoeken. Daarom biedt het Besluit bodempkwaliteit tevens de mogelijkheid om een waterbodempkwaliteitskaart op te stellen.

In de waterbodempkwaliteitskaart is Delfland ingedeeld in meer dan 100 deelgebieden. De onderzochte watergangen in elk deelgebied worden representatief geacht voor de niet onderzochte watergangen. Verder is de verwachting dat nieuwe aanwas van bagger een vergelijkbare of betere kwaliteit heeft dan de bagger die in een voorgaande baggercyclus is verwijderd.

Voor deze deelgebieden is gekeken welke gegevens er al beschikbaar zijn uit alle waterbodempkwaliteitsonderzoeken vanaf 2004. Op basis van deze gegevens is per deelgebied statistisch bepaald aan welke normen de bagger voldoet.

Met andere woorden: in plaats van alle watergangen onderzoeken wordt in de waterbodempkwaliteitskaart met een steekproef van de watergangen de verwachte kwaliteit van alle watergangen in het deelgebied bepaald.

Voor welke toepassingen is de WBKK een wettig bewijsmiddel?

Er gelden verschillende normenkaders, afhankelijk van waar de vrijkomende bagger naar toe gaat. In de WBKK is daarom gekeken naar 3 landelijke normenkaders:

- normen voor het verspreiden van bagger op aan de watergang grenzende percelen (deze gelden wanneer de bagger ter plekke direct op de kant wordt gezet).
- normen voor het elders toepassen van bagger op de landbodem
- normen voor het toepassen van bagger in zoet oppervlaktewater

Een aantal gemeenten binnen Delfland heeft lokale normen ("Lokale Maximale Waarden") vastgesteld in de gemeentelijke Nota bodembeheer. In paragraaf 7.4 van het WBKK-rapport is gekeken hoe de zones zich verhouden tot deze lokale normen.

In onderstaande tabel is min of meer uitgegaan van de voorkeursvolgorde qua duurzaamheid.

Bestemming van de bagger	WBKK inzetbaar als wettig bewijsmiddel? (milieu-hygiënische verklaring)
Verspreiden op aan de watergang grenzend perceel	Zie bijlage 20 van de WBKK voor welke watergangen de WBKK een wettig bewijsmiddel is
Tijdelijk depot (weilanddepot) Binnen de ruimtelijke criteria voor verspreiden van bagger ¹	Zie bijlage 20 van de WBKK voor welke watergangen de WBKK een wettig bewijsmiddel is
Tijdelijk depot (weilanddepot) Elders op de landbodem	Alleen indien de bodemkwaliteitsklasse van de ontvangende landbodem klasse Industrie of slechter is. Zie bijlage 21 van de WBKK voor welke watergangen de WBKK in dat geval een wettig bewijsmiddel is
Nuttige toepassingen op de landbodem (m.u.v. verspreiden en GBT)	Alleen indien de toepassingseis van de landbodem klasse Industrie is. Zie bijlage 21 van de WBKK voor welke watergangen de WBKK in dat geval een wettig bewijsmiddel is Verder in geval van bepaalde gemeentelijke LMW, zie paragraaf 7.4 van de WBKK
Grootschalige bodemtoepassingen (GBT) op de landbodem	Zie bijlage 21 van de WBKK voor welke watergangen de WBKK een wettig bewijsmiddel is
Toepassingen (incl. GBT) in oppervlaktewater	Zie bijlage 22 van de WBKK voor welke watergangen de WBKK een wettig bewijsmiddel is voor klasse A of klasse B
Afvoer naar een erkend verwerker (vergunde inrichting)	Afhankelijk van de bepalingen in de vergunningsvoorschriften

¹ Tijdelijke opslag volgens artikel 35, lid i van het Besluit bodemkwaliteit

Een aantal aandachtspunten

Om de WBKK daadwerkelijk te gebruiken als milieu-hygiënische verklaring moet altijd eerst een vooronderzoek worden uitgevoerd. In dit vooronderzoek wordt nagegaan of er op de specifiek te baggeren locaties geen bijzonderheden aan de hand zijn waardoor de WBKK niet kan worden gebruikt. Bijvoorbeeld omdat de waterbodem wordt beïnvloed door een lokale verontreiniging vanaf de landbodem of omdat er een calamiteit heeft plaatsgevonden die nog niet is hersteld.

Andere geldige milieu-hygiënische verklaringen (zoals een actueel verkennend waterbodemonderzoek) gaan vóór op de waterbodemkwaliteitskaart.

De WBKK moet erkend zijn door het bevoegd gezag Besluit bodemkwaliteit van de locatie waar de bagger wordt toegepast:

- voor de landbodem is dit de gemeente;
- voor toepassingen in oppervlaktewater is dit de waterkwaliteitsbeheerder.

Delfland houdt op haar website een lijst bij welke gemeenten en waterschappen als bevoegd gezag de WBKK hebben erkend.

Van belang is verder de privaatrechtelijke acceptatie door de erkend verwerker / eigenaar van de locatie waar de bagger wordt toegepast.

In vergunde inrichtingen kunnen afwijkende bepalingen gelden, met name bij oude vergunningen die voor de invoering van het Besluit bodemkwaliteit zijn verleend.

Stappenplan: het gebruik van de WBKK in een baggerproject

De WBKK is een hulpmiddel om in de voorbereiding van baggerwerkzaamheden de afzetmogelijkheden van de bagger te bepalen. Verder kan de WBKK al of niet worden gebruikt als milieuhygiënische verklaring, waardoor niet elke te baggeren watergang afzonderlijk hoeft te worden onderzocht.

Zowel Delfland als gemeenten kunnen hiervoor onderstaand stappenplan gebruiken. De stappen zijn weergegeven in het stroomschema in figuur 1.

1. Voer het vooronderzoek uit

Een baggerproject begint altijd met een vooronderzoek.

In het vooronderzoek worden de volgende vragen beantwoord:

- kan de bagger fysiek / maatschappelijk ter plekke op de kant worden gezet?
- wat is volgens de WBKK de kwaliteit van de vrijkomende bagger?
- zijn er lokale afwijkende omstandigheden waardoor de WBKK niet kan worden gebruikt als bewijsmiddel (milieu-hygiënische verklaring)?

Delfland gebruikt voor het vooronderzoek een standaardformulier, dat al grotendeels ingevuld beschikbaar wordt gesteld aan de onderhoudsplichtigen.

2. Kan de bagger fysiek / maatschappelijk direct op de kant?

Het vooronderzoek begint al tijdens de schouw welke watergangen niet op diepte zijn. In het veld wordt meteen vastgelegd of er ter plekke ruimte is om de bagger direct op een perceel langs de watergang op de kant te zetten.

3. Conclusie vooronderzoek: WBKK is geldig als bewijsmiddel?

In het vooronderzoek wordt gekeken voor welke normen de WBKK als bewijsmiddel kan dienen.

Zie hiervoor de kaartbijlagen in het rapport van de waterbodempkwaliteitskaart:

- bijlage 17 t/m 19 voor een globaal beeld en
- bijlage 20 t/m 22 op watergangniveau.

Deze kaarten zijn gemakkelijk te raadplegen op de website van Delfland.

Op sommige plaatsen kan de WBKK op voorhand nooit worden gebruikt als milieu-hygiënische verklaring:

- omdat er voor het deelgebied onvoldoende kwaliteitsgegevens beschikbaar waren (grijze deelgebieden in bijlage 17 t/m 19), of
- omdat de kwaliteit van de bagger op grond van de beschikbare onderzoeksgegevens niet voldoet of
- omdat er sprake is van een bijzondere locatie op de landbodem (zie bijlage 11 van de WBKK).

Daarnaast kan uit het vooronderzoek blijken, dat voor de specifieke watergang(en) sprake is van bijzonderheden waardoor de kwaliteit van de waterbodem mogelijk slechter is dan wordt voorspeld door

de WBKK. Voorbeelden van locatiespecifieke bijzonderheden zijn calamiteiten of wegen waar vroeger teerhoudende slijtlagen zijn toegepast.

Ja → ga naar stap 4 respectievelijk stap 8d

Nee → ga naar stap 6

4. Is WBKK bewijsmiddel voor verspreiden van bagger?

De watergang voldoet aan de verspreidingsnormen wanneer deze groen is gekleurd in bijlage 20.

Het gaat hier voluit geschreven om de normen uit de Regeling bodemkwaliteit voor het verspreiden van bagger op aan de watergang grenzende percelen.

Ja → ga naar stap 8b

Nee → ga naar stap 5

5. Loont het om een NEN5720-onderzoek uit te voeren?

Bij het opstellen van de WBKK heeft Delfland de lat hoog gelegd om te kunnen dienen als milieuhygiënische verklaring. Zo is de WBKK alleen bewijsmiddel voor het verspreiden van bagger op aangrenzende percelen als er minimaal 90% zekerheid is dat aan de verspreidingsnormen wordt voldaan. (zie ook de toelichting onder het kopje 'betrouwbaarheid')

In bepaalde deelgebieden is de WBKK geen bewijsmiddel voor een bepaalde norm, hoewel de kans relatief groot is dat de bagger van een specifieke watergang wél aan de norm voldoet. In dat geval kan het lonend zijn om een verkennend waterbodemonderzoek conform NEN5720 uit te voeren.

Iedere organisatie kan hierin haar eigen afweging maken. Delfland kiest ervoor, om een verkennend waterbodemonderzoek uit te voeren als er meer dan 50% kans is dat de bagger wél aan de norm voldoet.

Voor deze afweging bevat bijlage 12 van het WBKK-rapport detailinformatie per deelgebied.

Bijvoorbeeld:

De WBKK is geen bewijsmiddel voor het verspreiden van bagger in deelgebied BUI03B. In de tabellen in bijlage 12 is vermeld, dat 72% van de afzonderlijke meetpunten voldoet aan de verspreidingsnormen (2014). De kans is dus vrij groot dat de bagger in dit deelgebied aan de verspreidingsnormen voldoet. Het loont hier om de kwaliteit van de specifiek te baggeren watergang vast te leggen middels een verkennend waterbodemonderzoek.

Ja → ga naar stap 6

Nee → ga naar stap 8d

6. Voer een NEN5720-onderzoek uit

Het verkennend waterbodemonderzoek conform NEN5720 gaat als milieuhygiënische verklaring altijd vóór op de WBKK.

7. Uitkomst NEN5720-ondz. verspreidbare bagger?

Ja → ga naar stap 8a

Nee → ga naar stap 8c

8a. Bagger langs watergang verspreiden; bewijsmiddel = NEN5720-onderzoek

8b. Bagger langs watergang verspreiden; bewijsmiddel = WBKK

Het verspreiden van de bagger op aan de watergang grenzende percelen hoeft niet te worden gemeld bij het bevoegd gezag. Wel kan het bevoegd gezag om kwaliteitsgegevens vragen. Met name bij het gebruik van de WBKK als bewijsmiddel is van belang om ook het vooronderzoek te kunnen overleggen.

NB. Op dit moment (2015) spreekt de landelijke regelgeving nog over 'aan de watergang grenzende percelen'. Vermoedelijk wordt dit in de toekomst gewijzigd in een geografisch ruimere formulering (zie paragraaf 2.1.2 van de WBKK). Enkele gemeenten binnen Delfland hebben al een geografische verruiming opgenomen in hun Nota bodembeheer (Leidschendam-Voorburg, Wassenaar en Zoetermeer). In deze gemeenten kan 'verspreidbare bagger' in een groter gebied worden hergebruikt.

8c. Bagger afvoeren naar GBT/erkend verwerker; bewijsmiddel = NEN5720-onderzoek

Voer de bagger af met het verkennend waterbodemonderzoek conform NEN5720 als milieu-hygiënische verklaring.

Ga daarbij na of de bagger in een eigen project kan worden toegepast of besteed de verwerking van de bagger uit.

Maak afspraken met de verwerker over de verplichte melding via het landelijk Meldpunt Bodemkwaliteit.

8d. Bagger afvoeren naar GBT/erkend verwerker; bewijsmiddel = WBKK

Ga na of de bagger in een eigen project kan worden toegepast of besteed de verwerking van de bagger uit. Neem de beschikbare informatie uit de WBKK en het vooronderzoek op in het bestek.

Besteed in het bestek aandacht aan de erkenning van de WBKK:

- In privaatrechtelijk opzicht moet de verwerker de WBKK accepteren als bewijsmiddel voor de kwaliteit van de bagger
- Op de verwerkingslocatie moet het bevoegd gezag in het kader van het Besluit bodemkwaliteit de WBKK bestuurlijk hebben erkend.

Zonder voornoemde erkenningen is alsnog verkennend waterbodemonderzoek nodig als milieuhygiënische verklaring voor de bagger.

Voor toepassingen op de landbodem is de gemeente het bevoegd gezag. Voor toepassingen in oppervlaktewater is de waterkwaliteitsbeheerder het bevoegd gezag in het kader van het Besluit bodemkwaliteit.

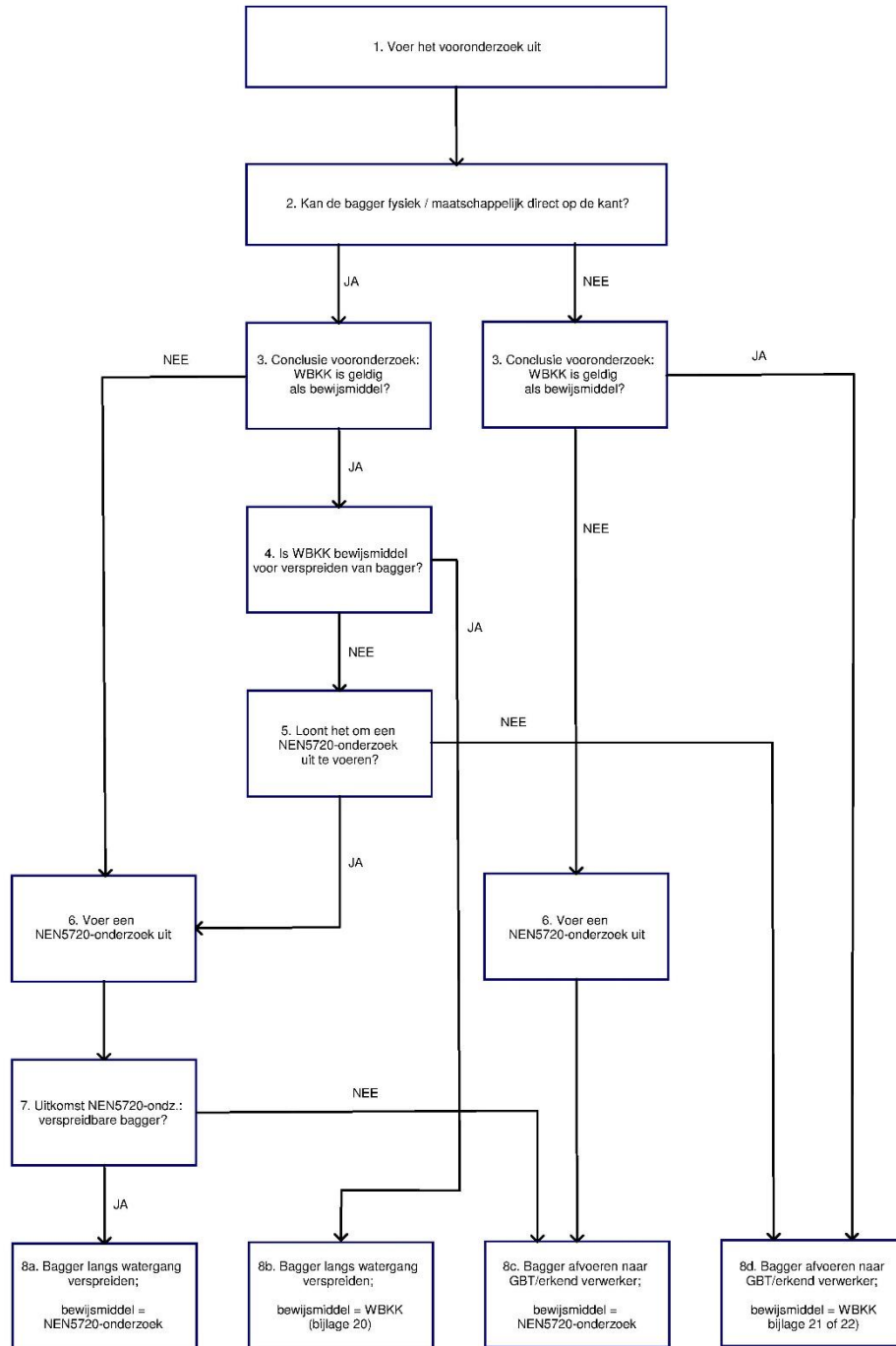
Delfland heeft de gemeenten binnen haar beheergebied en de aangrenzende waterschappen verzocht om de WBKK bestuurlijk te erkennen. Op de website van Delfland is te vinden welke overheden dit inmiddels hebben gedaan.

Maak verder afspraken met de verwerker over de verplichte melding via het landelijk Meldpunt Bodemkwaliteit.

Aandachtspunt voor erkend verwerkers:

Delfland houdt op haar website een lijst bij welke gemeenten en waterschappen als bevoegd gezag de WBKK hebben erkend. Heeft u een locatie buiten Delfland, dan is het bevoegd gezag mogelijk nog niet benaderd over deze erkenning. Let er bij de vaststelling van een Nota bodembeheer binnen uw gemeente op, dat hierin tevens aandacht wordt besteed aan de erkenning van (water)bodemkwaliteitskaarten.

Figuur 1: Stroomschema voor het gebruik van de WBKK in een baggerproject

Meldingsplicht

Het toepassen van grond of bagger moet op grond van het Besluit bodemkwaliteit meestal worden gemeld bij het bevoegd gezag. Deze melding verloopt via een landelijk meldpunt. Deze meldingsplicht staat los van de gehanteerde milieu-hygiënische verklaring (WBKK of een andere geldige milieu-hygiënische verklaring).

Uitzonderingen op de meldingsplicht²:

- het verspreiden van bagger op aan de watergang grenzende percelen
- toepassingen van schone grond of bagger in een hoeveelheid van minder dan 50 m³
- toepassingen van grond of bagger door particulieren niet in de uitoefening van beroep of bedrijf
- toepassingen binnen een landbouwbedrijf, mits de grond of baggerspecie afkomstig is van een tot datzelfde landbouwbedrijf behorend perceel, waarop een vergelijkbaar gewas wordt geteeld

Betrouwbaarheid

Als criterium om de WBKK te gebruiken als milieu-hygiënische verklaring dat aan een norm wordt voldaan heeft Delfland de volgende minimale betrouwbaarheid gehanteerd:

- verspreidingsnormen: 90%
- normen voor overige toepassingen op landbodem: 80%
- normen voor toepassen in zoet oppervlaktewater: 80%

Dit is een strenger criterium dan landelijk is voorgeschreven in de Richtlijn bodemkwaliteitskaarten. In de Richtlijn bodemkwaliteitskaarten wordt uitgegaan van het gemiddelde.

Er zijn deelgebieden waar de WBKK geen bewijsmiddel is voor het verspreiden van bagger, terwijl de kans dat een afzonderlijke watergang aan de verspreidingsnormen voldoet meer dan 50% is. Welke watergangen wel voldoen valt niet op voorhand aan te wijzen. In deze deelgebieden kan het lonen om middels een verkennend waterbodemonderzoek te bepalen welke te baggeren watergangen wel en niet aan de normen voldoen.

² In dit rijtje hoort normaliter verder 'tijdelijke uitname', maar in het kader van de WBKK is dit niet relevant